

Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών
Σχολή Καλών Τεχνών
Τμήμα
Τμήμα Εικαστικών Τεχνών

Η αισθητική της προόδου

Πώς επηρεάζει η αισθητική μας το περιβάλλον και την ψυχή μας;

Μεταπτυχιακό στις Ψηφιακές Μορφές Τέχνης

Μιχάλης Δημητρίου

Επιβλέπουσες και επιβλέποντες:

Α. Φλώρος, Β. Μπέτσου, Δ. Γκινοσάτης

Αθήνα 2023

Athens School of Fine Arts

School of Fine Arts

Faculty

Faculty of Visual Arts

Aesthetics of Progress

Aesthetics, the environment and our psyche

MA in digital arts

Michalis Demetriou

Supervisors:

A. Floros, V. Betsou, D. Ginosatis

Athens 2023

Περιγραφή Πρακτικού Έργου

Γραμμή παραγωγής

Το έργο αποτελείται από 5 ρομποτικούς βραχίονες στημένους κατά την έννοια μιας εργοστασιακής γραμμής παραγωγής. Καλείσαι να τοποθετήσεις ένα αντικείμενο σε προκαθορισμένη θέση μπροστά από τον πρώτο βραχίονα. Το αντικείμενο πρέπει να είναι κάτι προσωπικό ώστε να εμπλακείς με αυτό που συμβαίνει. Ο πρώτος βραχίονας επιτίθεται στο αντικείμενο. Του αφήνει τα σημάδια του. Μόλις τελειώσει αυτός ο πρώτος χορός ένα σήμα σε προσκαλεί να μετακινήσεις το αντικείμενο στον επόμενο σταθμό εργασίας. Είσαι κι εσύ ένα κομμάτι της γραμμής παραγωγής, ένας εργαζόμενος στο προβληματικό αυτό εργοστάσιο.

Η διαδικασία συνεχίζεται μέχρι τον τελευταίο σταθμό από όπου παραλαμβάνεις το αντικείμενό σου σε μια άλλη μορφή από αυτήν που το κατέθεσες.

Ευχαριστούμε πολύ, να μας ξαναπροτιμήσετε.

Physical Work Description

Destruction Line

The project consists of 5 robotic arms lined up as if in an industrial production line. You are invited to deposit a small amount in a POS machine and then place an artifact on the indicated spot in front of the first arm. The artifact must be something personal so you get involved with what is going on. The first arm attacks your item. It injures it. After this first dance is complete, a signal notifies you that you must move the item to the next indicated spot. You are part of this process, a worker in this distorted factory.

The process continues as such until the last workstation where you receive your item in a form different from the one you submitted it.

Thank you very much,

we are looking forward to your future business.

Περίληψη

Μέσα από ένα ταξίδι εμπνευσμένο εν μέρει από το «*Zen και η Τέχνη της Συντήρησης Μοτοσυκλέτας*» του *P. Πίρσιγκ*[24] που ξεκινάει από ένα παραδοσιακό οικισμό και καταλήγει στο κέντρο της Αθήνας, σας ξεναγώ σε μια σειρά από σκέψεις που επιχειρηματολογούν για το πως η λειτουργίες των πραγμάτων, η ψυχολογία μας, το περιβάλλον και ο καπιταλισμός είναι ένα αλληλοεπηρεαζόμενο σύμπλεγμα που μας οδηγεί σε συγκεκριμένα μονοπάτια με προορισμό ένα θολό αλλά διόλου αισιόδοξο μέρος. Στο περιθώριο της ιστορίας αυτής θα βρείτε ένα πιο τεχνικό κείμενο που αρπάζει κάποια από τα παρακλάδια αυτής της ιστορίας και επεκτείνεται με αναφορές και δεδομένα από το *hive mind* που είναι σήμερα ο παγκόσμιος ιστός.

Abstract

In this text inspired in part from *R. Pirsig's «Zen and the Art of Motorcycle Maintenance»*[24] I'm taking you through a journey from a traditional village to the center of Athens and introduce you to a series of thoughts that argue that the working principles of everything we use, aesthetics, the state of our psyche, the environment and capitalism are a tangled spaghetti that leads to a certain path, one with a foggy and hardly happy place.

On the side you will find a less literary text that expands on some of the themes touched by the thought process of our protagonist using references and data from the hive mind that is the modern web.

Keywords/Λέξεις Κλειδιά

αισθητική, ψυχολογία, επανάχρηση, περιβάλλον, καπιταλισμός, καινούριο, πρόοδος, ανακύκλωση, καταστροφή, συσκευασία, αντικατάσταση, λειτουργία, σχεδιασμός, κυκλική οικονομία, αποδοτικότητα

aesthetics, psychology, reuse, environment, capitalism, new, progress, recycling, destruction, packaging, replacement, work principles, design, cyclic economy, efficiency

Η αισθητική της προόδου

Περπατάς σε έναν παραδοσιακό οικισμό. Βρίσκεσαι σε ένα από τα κλασικά στενά σοκάκια που συναντά κανείς σε όλα τα χωριά που δεν τα πήρε μπάλα η ανάπτυξη. Αυτά που κάποιος αποφάσισε να τα προστατεύσει από τις λαμαρίνες, τα ελληνίτ και τουςτσιμεντόλιθους. Τα σπίτια του στενού διαδέχονται το ένα το άλλο, ίδια κι όμως τόσο διαφορετικά. Δεν υπήρχαν κανόνες όταν χτίστηκαν. Κι όμως όλα είναι τόσο ομοιόμορφα.

Τα υλικά προέρχονταν από τις γύρω περιοχές. Όλη η αλυσίδα, από την παραγωγή των υλικών και τη μεταφορά τους μέχρι και την κατασκευή του κάθε σπιτιού είναι σε ανθρώπινη κλίμακα. Κάποιος σπάει τις πέτρες με τον κασμά στο τοπικό λατομείο, ένας άλλος κόβει ξύλα στο δάσος πέρα από το λόφο.

Σου αρέσει ο παραδοσιακός οικισμός. Υπάρχει μια ειλικρίνεια στα υλικά, μια διαχρονικότητα. Είναι όλα παλιά κι'όμως η λέξη παλιό δεν φαίνεται να ταιριάζει σ'αυτό που βλέπεις. Παλιό, παλιατζούρα, παλιόπραμα. Υπάρχει μια αρνητική χροιά, δεν θες να την εφαρμόσεις σ'αυτό το γραφικό μέρος. Σου είναι σαφές ότι δεν θα ήταν καλύτερο αν ήταν καινούριο.

"Παλαιό". Τώρα να μια λέξη που φαίνεται να ταιριάζει σ'αυτό που βλέπεις. Παλαιοπωλείο, αναπαλαίωση, παλαιωμένος. Χμ.

Ξανακοιτάς γύρω σου. Ακόμα και το σκουριασμένο αγροτικό φορτηγάκι που έχει μια ρόδα ανεβασμένη στο κράσπεδο μοιάζει κομμάτι του τοπίου. Σαν να ήταν εκεί από πάντα. Τα φρέσκα φρούτα στην καρότσα μαρτυρούν ότι ακόμα χρησιμοποιείται. Πλησιάζεις τον τοίχο του κοντινότερου σπιτιού. Κοιτάς τις πέτρες από κοντά. "Ειλικρίνεια" σου πέρασε πριν από το μυαλό. Ίσως γιατί δεν υπάρχουν επιχρίσματα. Ακόμα και η μπογιά που προστατεύει το ξύλο της πόρτας αφήνει τα νερά του ξύλου

Η αισθητική ενός παραδοσιακού οικισμού στηρίζεται στην ομοιομορφία, την ειλικρίνεια των υλικών και την δυνατότητά τους να διατηρούνται στο χρόνο.

Η ομοιομορφία προκύπτει από την περιορισμένη διαθεσιμότητα υλικών την εποχή που ανεγέρθηκε ο οικισμός, η ειλικρίνεια των υλικών προκύπτει εξίσου από το γεγονός ότι τα επιχρίσματα κοστίζουν και το ότι τα υλικά που επιλέγονται είναι τοπικά και μικρής επεξεργασίας και θεωρούνται καλαίσθητα. Σημειώνεται ότι τα υλικά αυτά θεωρούνται καλαίσθητα όχι μόνο από τους τότε ιδιοκτήτες αλλά ακόμα και σήμερα. Ένα μεγάλο ποσοστό των σημερινών επενδύσεων (θα μιλήσουμε γι' αυτό αργότερα) μιμείται τα υλικά αυτά.

να φαίνονται. Τα επιχρίσματα κοστίζουν. Γιατί να καλύψεις την πέτρα; το ξύλο; πέρα από την ανάγκη να τα προστατέψεις από τη διάβρωση, η επικάλυψη είναι ανούσια. Οξύμωρο ότι σήμερα καλύπτουμε τα πάντα με απομιμήσεις αυτών των υλικών; Ίσως όχι.

Σου έρχονται στο μυαλό οι πολυκατοικίες της Αθήνας. "Φθορά". Πού είναι η φθορά εδώ; Κοιτάς γύρω. Πώς να φθαρεί αυτή η πέτρα; Αν αυτό το κομματάκι πέτρας έφυγε από τον καιρό, την απροσεξία του οδηγού του χιλιοχτυπημένου αγροτικού ή το καλέμι του λατόμου, μικρή σημασία έχει.

Φτάνεις στην πλατεία του χωριού, η εκκλησία στέκεται εκεί σαν να βγήκε από το χώμα. Θαρρείς πως οι άνθρωποι του χωριού μαζεύτηκαν και έχτισαν τη ζωή τους γύρω από το ναό που προϋπήρχε. Κάτι παιδιά χαζολογάνε στα скаλάκια. Η πόρτα είναι ανοιχτή. Μπαίνεις μέσα.

Τα σκαλιστά έχουν χιλιάδες ώρες δουλειάς πάνω τους. Οι πολυέλαιοι είναι προσεκτικά επικαλυμμένοι με φύλλο χρυσού, γυαλισμένοι και στιλπνοί. Ακριβή κατασκευή για ένα μικρό χωριό, σκέφτεσαι. Η πινακίδα στα αριστερά σου λύνει την απορία: Δωρεά Αργύρη Ζουμπόπουλου. Ο Ζουμπόπουλος έφυγε απ'το χωριό για να κάνει την τύχη του στο εξωτερικό και μετά από μια ζωή στην οποία τα χρήματα έχασαν τη σημασία τους, γύρισε και ήθελε να αφήσει το σημάδι του στο μέρος όπου γεννήθηκε.

Όλα αυτά έγιναν περισσότερα από 60 χρόνια πριν. Και όμως ούτε εδώ η φθορά μοιάζει κατάλληλη λέξη να περιγράψει αυτό που βλέπεις. Οι ατέλειες χάνονται στον περίτεχνο διάκοσμο. Γυρίζεις το βλέμμα γύρω. Το μάτι δεν έχει πού να ξεποστάσει. Όλα απαιτούν την προσοχή σου. Η μυρωδιά του λιβανιού που έχει ποτίσει τα πάντα, σου φέρνει σκέψεις αναχρονιστικές. "Ωρα να φύγω."

Η ειλικρίνεια των υλικών είναι επίσης αλληλένδετη με την δυνατότητά τους να διατηρούνται στο χρόνο. Ως αποτέλεσμα της διαδικασίας παραγωγής τους, των μεθόδων της εποχής και των διαθέσιμων εργαλείων και μηχανών, τα υλικά αυτά είναι μασίφ και κατά κύριο λόγο αφινίριστα. Μια πέτρα χτισίματος χονδροειδώς σχηματισμένη σε παραλληλεπίπεδο σχήμα με σφυρί και καλέμι λίγη ζημιά μπορεί να πάθει αν χτυπηθεί άλλη μια φορά από ένα κλαδί, ή κάποιον άνθρωπο που κουβαλάει κάτι κατά τη διάρκεια της ζωής της. Και αν πάθει, η ζημιά είναι κατά κύριο λόγο αόρατη.

Η τελειότητα και το άψογο φινίρισμα ήταν για πάρα πολλά χρόνια προνόμιο των πλουσίων, των δημοσίων κτηρίων και των θρησκευτικών οικημάτων. Ακόμα και στις περιπτώσεις αυτές όμως ο πλούσιος διάκοσμος κρύβει περίτεχνα τις ατέλειες μέσα από τοιχογραφίες, γύψινα, σκαλιστά και άλλες τεχνοτροπίες. Εξαίρεση ίσως αποτελεί η κλασική αρχιτεκτονική που περιλαμβάνει σημαντικό ποσοστό επίπεδων επιφανειών αλλά ακόμα και στον κλασικισμό υπάρχει έντονος διάκοσμος.

Βλέπε σχόλιο για τον Adolf Loos και το διάκοσμο στο τέλος της επόμενης σελίδας.

Στην πλατεία υπάρχει ένα και μοναδικό καφενείο. Ο σταθμός καφενείο βρίσκεται σε άλλη στάση στη γραμμή του χρόνου. Πίσω από τον πάγκο, μια ξεθωριασμένη αφίσα του ΠΑΣΟΚ με τον Ανδρέα Παπανδρέου στη χαρακτηριστική του πόζα, δίνει στο στίγμα. 1981. Αλλαγή.

Η αλλαγή εδώ σε τίποτα δε θυμίζει ούτε αυτά που θυμάται η συλλογική μνήμη από εκείνη τη δεκαετία, ούτε αυτά που ξέχασε. Η αλλαγή εδώ έχει αποτυπωθεί στα υλικά, στη φορμάικα του τραπεζιού με το λαστιχένιο σόκορο με τη διπλή γραμμή. Με τα γεωμετρικά λουλούδια στις καρέκλες από κόντρα πλακέ του εσωτερικού, και τα λάστιχα που πνίγουν το αλουμίνιο, σαν σε σαδομαζοχιστικό παιχνίδι, στις καρέκλες που αράζουν κάτω από τον πλάτανο, αναπληρώνοντας το άραγμα των ανθρώπων που δεν αράζουν πια.

Σου αρέσει αυτό το περιβάλλον γιατί σου θυμίζει τα χρόνια που ήσουν νέος και αισιόδοξος. Σου θυμίζουν μια εποχή που διαφαινόταν το τέλος της ιστορίας^[4], αλλά με έναν τρόπο πολύ διαφορετικό απ'αυτόν που ήρθε. Η φθορά όμως είναι εδώ. Η φορμάικα έχει ξεφτίσει, τα λάστιχα έχουν χαλαρώσει, ο Ανδρέας είναι πια αναγνωρίσιμος μόνο στους πιο φανατικούς πρασινοφρουρούς.

"Πώς φθάσαμε από την πέτρα στη χρωματιστή φορμάικα;", αναρωτιέσαι. Θυμάσαι τα nesting tables του Josef Albers^[20]. Σίγουρα θα έτριζαν τα κοκκαλά του αν έβλεπε τις καρέκλες με τα λουλούδια. Μπορεί η σχολή του bauhaus να ήθελε να "εκδημοκρατίσει" το design και να ανεβάσει την ποιότητα ζωής χρησιμοποιώντας τις νέες μεθόδους παραγωγής, όμως δεν χρησιμοποιεί κανείς τον καπιταλισμό, ο καπιταλισμός οικειοποιείται τα πάντα. Κοιτάς το πλαστικό δάπεδο σε μοτίβο ξύλου και βλέπεις ένα μεγάλο ΧΑ ΧΑ στα μούτρα της ειλικρίνειας των υλικών που πρέσβευε η σχολή.

Τι θέλει η μαζική παραγωγή;
Ομοιόμορφα, οικονομικά υλικά εύκολα

Με την έλευση της βιομηχανικής εποχής η δυνατότητα του ανθρώπου να παράγει επαναλήψιμα επίπεδες και ομοιόμορφες επιφάνειες εξελίχθηκε σημαντικά. Στην πραγματικότητα έγινε ευκολότερο και οικονομικότερο να κατασκευαστούν ομοιόμορφες επιφάνειες παρά αυτές με τη φυσική τυχαιότητα της χειροποίητης παραγωγής, σε βαθμό που το χαρακτηριστικό της μη επαναληψιμότητας στα μοτίβα των υλικών κατασκευής έγινε χαρακτηριστικό που τους προσδίδει αξία. Η σχολή bauhaus ορμώμενη από τη νέα εποχή, φαντάζεται μια νέα αρχιτεκτονική και ένα νέο τρόπο σχεδιασμού που αγκαλιάζει τις νέες μεθόδους και φέρνει τη γεωμετρία, την ομοιομορφία και την τελειότητα στα χέρια του καθενός.

Το design και η αισθητική είναι πολιτική πράξη^[12]. Τα κινήματα του design στις αρχές του 20ού αιώνα είχαν έντονα αυτά τα χαρακτηριστικά. Το arts and crafts κίνημα πάει αντίθετα στο κύμα της βιομηχανικής επανάστασης προσπαθώντας να αναβιώσει την χειροποίητη αίγλη των μεσαιωνικών θεμάτων. Ο μινιμαλισμός έρχεται αντιμέτωπος με τον καταναλωτισμό. Ο συνδυασμός τους, όπως ενσαρκώθηκε στη σχολή bauhaus και γενικότερα στο μοντέρνο κίνημα απέτυχε στους πολιτικούς του στόχους, αποπολιτικοποιήθηκε και έγινε απλά μια σχεδιαστική γλώσσα. Αποπολιτικοποίηση όμως σημαίνει σχεδόν πάντοτε συντήρηση του status quo (μια πολιτική κίνηση καθ'εαυτή) και το status quo στη συγκεκριμένη είναι ο καπιταλισμός.

Το bauhaus ευαγγέλιζε design για βιομηχανικά προϊόντα ώστε να εκδημοκρατιστεί η πρόσβαση στον καλό σχεδιασμό και την αισθητική^[3]. Η βιομηχανία είναι όμως άρρηκτα συνδεδεμένη με τον καπιταλισμό, και το σύγχρονο design, πολύ εμπνευσμένο από το bauhaus, φετιχίζει την τελειότητα.

Η αποτυχία του μινιμαλισμού να υπηρετήσει τους στόχους του έγκειται στο γεγονός ότι με την απλότητα των μορφών αναδεικνύει την ατέλεια και δημιουργεί μιας νέας μορφής καταναλωτισμό που βασίζεται όχι στην απόκτηση πολλών αντικειμένων αλλά από τη συνεχή αντικατάσταση των υπάρχόντων για να διατηρηθούν "σαν καινούρια".

Ο Adolf Loos ισχυρίζεται^[2] ότι το διάκοσμο είναι έγκλημα. Έγκλημα όμως καταλήγει να είναι η έλλειψη διάκοσμου, καθώς αναδύει τις ατέλειες της φθοράς και δημιουργεί ανάγκη αντικατάστασης πριν το τέλος της φυσικής ζωής των αντικειμένων με ό,τι περιβαλλοντικές, οικονομικές και ψυχικές συνέπειες έχει αυτό.

παράξιμα με τη μικρότερη ανθρώπινη επέμβαση. Τι θέλει ο κόσμος; οικείες μορφές. Ας τυπώσουμε λοιπόν οικείες μορφές πάνω στα βιομηχανικά υλικά και όλοι θα είναι ευχαριστημένοι.

Μπορεί οι αρχιτέκτονες και σχεδιαστές του bauhaus να ονειρεύτηκαν βασικά χρώματα και απλές μορφές, όμως όπως όλα τα δημιουργήματα της υψηλής τέχνης, ραπτικής κλπ. αναμίχθηκαν με την προϋπάρχουσα αισθητική πριν φθάσουν, μέσω της μαζικής παραγωγής, στα χέρια μας. Οι άνθρωποι είχαν συνηθίσει όμως στο ξύλο, το δέρμα, την πέτρα και τα άλλα οικεία τους υλικά και έτσι, καθώς εξελίσσεται η τυπογραφία και οι μηχανές, τα νέα βιομηχανικά υλικά προσπαθούν να τα μιμηθούν. Η μίμηση όμως αυτή αφαιρεί από την ειλικρίνεια των υλικών.

Σου έρχονται στο μυαλό ταινίες με ζωντανούς νεκρούς. Τα μισοξεκολλημένα γράμματα στην πινακίδα που λέει "Καφενείον, ο Άγιος" θυμίζουν το δέρμα που των κάποτε ανθρώπων που πλέον έχουν ξεχάσει κάθε έννοια συντήρησης πέραν από αυτή της τροφής. Κάτι πρωτόγονο, κάτι ενστικτώδες σε κάνει να θες να πλησιάσεις να τα ξεκολλήσεις, να τα βγάλεις από τη μιζέρια τους, σαν να φυτεύεις μια σφαίρα στο κεφάλι του ζόμπι, που "δεν είναι πια ο Θανάσης που ήξερες".

Δεν δίνεις περισσότερη σημασία, μπαίνεις στο αυτοκίνητό σου και ετοιμάζεσαι για το ταξίδι της επιστροφής. Ξεκινάς την τελετουργία, κλειδί, τσοκ, συμπλέκτης, λεβιές - δυο φορές μπροστά και μια πίσω για να μπει καλά η όπισθεν. Αγαπάς αυτή την τελετουργία, μόνο εσύ ξέρεις πώς να το ξεκινήσεις. Έτσι έκανες τα τελευταία 30 χρόνια. Ξέρεις το μηχανήμα και νιώθεις ότι σε ξέρει κι αυτό. Στο κάθισμα του συνοδηγού δεν είναι κανείς να σου πει, όπως τόσες φορές την τελευταία δεκαετία, "γιατί δεν την πετάς την παλιατζούρα". Κάπως ανακουφίζεσαι.

Οι προθέσεις ήταν καλές. Η βιομηχανική εποχή υποσχόταν ποιότητα ζωής και νέες δυνατότητες για τις μάζες, αλλά με την πάροδο των χρόνων άρχισαν να εμφανίζονται παρενέργειες. Η αρχιτεκτονική του bauhaus αν και αρχικά φαίνεται να ακολουθεί την έκφραση "Η μορφή ακολουθεί τη λειτουργικότητα^[13]", κρύβει έναν παράγοντα που έχει παραβλεφθεί: είναι τόσο προσκολλημένη στη γεωμετρία και την αντικειμενικότητα και αγνοεί την εντροπία. Τόσο τα αρχιτεκτονήματα όσο και τα καθημερινά αντικείμενα είναι στην επιδιωκόμενη μορφή τους μόνο τη στιγμή που βγαίνουν από το εργοστάσιο.

Αυτή η αδιαφορία για την εντροπία κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού (με τον αντίθετο τρόπο αυτή τη φορά) έχει επίσης αρνητικές συνέπειες στην ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση των υλικών^[15].

Η αποκόλληση μας φέρνει αντιμέτωπους με ένα μάλλον πρωτόγονο συναίσθημα. Ίσως συνδέεται με τη φυσική μας τάση να θέλουμε να αφαιρέσουμε τις νιφάδες αποκολλημένου δέρματος από τα νύχια μας, ίσως με την απέχθεια προς εκφυλιστικές ασθένειες του δέρματος. Ολόκληρο το είδος ταινιών τρόμου που έχει να κάνει με ζόμπι είναι λες και στηρίζεται στην απέχθεια που μας φέρνει το αποκολλημένο δέρμα.

Τα υλικά επενδύονται με εκτυπωμένες επιφάνειες οι οποίες αποκολλώνται, ξεβάφουν και γενικότερα φθείρονται με τρόπους ιδιαίτερα ορατούς και θα μπορούσα να ισχυριστώ, τέτοιους που διακινούν ενδόμυχους ψυχολογικούς μηχανισμούς: ένα μισοξεκολλημένο αυτοκόλλητο είναι πάντοτε κάτι που έλκει τους ανθρώπους να το πειράξουν.

Τόσο η εμμονή στην ομοιομορφία και τη βιομηχανική τελειότητα όσο και οι άσχημοι τρόποι φθοράς των βιομηχανικών υλικών οδηγούν στο φетиχισμό του νέου έναντι του παλιού ακόμα και όταν δεν έχει διαφορά στη λειτουργική αξία. Παράγωγο της αισθητικής αυτής προσέγγισης και έναντι στους δηλωθέντες στόχους του bauhaus περί εμφάνισης των υλικών παραγωγής, είναι η αισθητική του Dieter Rams και κατ'επέκταση του iPhone^[14].

Η συνεχής σμίχρυνση των εξαρτημάτων και η προσπάθεια για απόκρυψη όλων των στοιχείων συναρμολόγησης (βίδες, μεντεσέδες, κλιπ) δημιουργούν δυσκολίες στην αποσυναρμολόγηση και συνεπώς την επισκευή και την ανακύκλωση. Οι απαιτήσεις των νομοθεσιών για κυκλική οικονομία είναι αδύναμες αν δεν τροποποιήσουμε την αισθητική μας.^[15]

Έχεις ένα εργοστάσιο μπροστά από τα πόδια σου, με κατασκευαστικές ανοχές που θα ζήλευε ακόμα και το τελευταίας τεχνολογίας σπίτι και επειδή χάλασε ο φωτισμός στο τασάκι, ή επειδή θέλει να ανοίξεις το τσοκ για να ξεκινήσει τις κρύες μέρες του χειμώνα όλοι σου λένε να το πετάξεις. Σαν να έχουμε χάσει λίγο τη δυνατότητα να αναγνωρίσουμε πως το βασικό είναι να καλύπτει το λόγο ύπαρξής του. Να σε πάει από το σημείο A στο σημείο B και να περνάς όμορφα καθώς το κάνεις.

Στον επαρχιακό δρόμο μπροστά είναι ένα παλιό ανοικτό διθέσιο. Ελάχιστα τέτοια πωλούνται πλέον. Γιατί δεν είναι βολικά. Εστιάζουν στην ευχαρίστηση του ταξιδιού και όχι στο να σε πάνε από το σημείο A στο σημείο B, με όλα τα άχρηστα πράγματα που θέλεις να κουβαλάς. Μόλις ακύρωσες την προηγούμενη σκέψη σου. Δεν έχει να κάνει ούτε με το σημείο A ούτε με το σημείο B. Άρα;

Μπαίνεις στην εθνική. Όλοι τρέχουν. Μένεις δεξιά. Θυμάσαι το καλοκαιρινό ταξίδι. Μπροστά ο Νίκος και η οικογενειά του σε εκείνο το τανκ που ονομάζουν αυτοκίνητο. Το φιατάκι δυσκολευόταν να ακολουθήσει στα 200χωα. Ίσως εκεί ένιωσες προδομένος. Κάπου βαθιά άνοιξε μια ρωγμή που ήθελε να έχεις κι εσύ ένα ταχύτερο όχημα. Ίσως όχι για σένα. Για να μη μείνεις πίσω. Για να μην αποσυνδεθείς.

Τα βάζεις κάτω. Αν δουλέψεις και το σαββατοκύριακο θα μαζέψεις τόσα επί τόσα για τόσα σαββατοκύριακα το χρόνο, χμ. Ο γκρίζος κύριος σε επισκέφτηκε κι εσένα.

Καθώς το γκρι σκηνικό τρέχει πίσω από τα παράθυρα του αυτοκινήτου σκέφτεσαι πόσο ήρεμος είσαι όταν οδηγείς στην εθνική. Ίσως είναι η μόνη στιγμή που μπορείς να χαθείς στις σκέψεις σου χωρίς να νιώθεις ότι "χάνεις χρόνο". Νοσταλγείς παλιά αεροπορικά ταξίδια, αποσυνδεδεμένα από τον έξω κόσμο. Τα

Στο όνομα της ασφάλειας έχει εγκαθιδρυθεί ένας κύκλος ανανέωσης (δεν μπορώ να χρησιμοποιώ πια τη λέξη αναβάθμιση, έστω και σε εισαγωγικά). Από ένα σημείο κι έπειτα η πραγματική βελτίωση είναι μηδαμινή^[8]. Το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου σπαταλάται για να διατηρηθεί η συμβατότητα με τις νέες εκδόσεις των άλλων συστημάτων που ανανεώθηκαν για να είναι συμβατά με τα δικά τους προαπαιτούμενα και ο κύκλος συνεχίζει έτσι για πάντα. Σε έναν κόσμο που το νεότερο είναι καλύτερο ο κύκλος αυτός μικραίνει σε διάμετρο συνεχώς και το singularity φαίνεται να μη βρίσκεται και πολύ μακριά.

Η λογική αυτή επεκτείνεται και στην καθημερινή μας ζωή.

Η "αναβάθμιση" είναι κάτι για το οποίο ξοδεύουμε το μεγαλύτερο ποσοστό του χρόνου μας. Καθώς η εξέλιξη των πραγμάτων επηρεάζεται από την εξέλιξη των άλλων πραγμάτων είμαστε υποχρεωμένοι να τρέξουμε κι εμείς τόσο γρήγορα αλλιώς θα μείνουμε πίσω. Και όχι μόνο θα μείνουμε πίσω αλλά δεν θα είμαστε πια συμβατοί, θα αποσυνδεθούμε.

Η σύνδεση είναι από τις πιο βασικές μας ψυχολογικές ανάγκες και ορίζει την συμπεριφορά μας σε μεγάλο ποσοστό της κοινωνικής μας ζωής. Η βιομηχανίες της μόδας, των κοινωνικών δικτύων, του online gaming και, ίσως, του αθλητισμού-ως-θεάματος (ποδόσφαιρο, μπάσκετ) στηρίζονται στην ανάγκη για ανθρώπινη σύνδεση^[7].

Συνεπώς η αποσύνδεση βρίσκει στα πιο βαθιά μας ψυχολογικά, δεν θέλουμε να συμβεί. Όμως η αποσύνδεση δεν είναι το θέμα, θα μπορούσε να υπάρξει σύνδεση και χωρίς "αναβάθμιση". Καταφέραμε να συνδέσουμε την ανάγκη για το καινούριο με τον πιο βαθύ ψυχικό μας τρόπο.

Ένα εθελοντικό project, τουλάχιστον στον κόσμο των υπολογιστών είναι σχεδόν αδύνατον πλέον να λειτουργήσει γιατί οι ανθρωπόωρες που χρειάζονται για τη συντήρησή του ώστε να λειτουργεί πάνω στα συνεχώς εξελισσόμενα συστήματα πάνω στα οποία στηρίζεται είναι τέτοια που αναλώνει όλο το χρόνο των εθελοντών που συνεισφέρουν.

Είναι αδύνατον να κάνεις κάτι αργά γιατί ο διαθέσιμος χρόνος σου αναλώνεται στο να κυνηγάς ένα περιβάλλον που τρέχει.

Αυτοαναφορικά, είναι αδύνατον να σπουδάσεις αργά. Εκεί, αφού καταρρεύσουν τα γνωστά επιχειρήματα περί κόστους του φοιτητή στο ίδρυμα (καθώς δεν τους δικαιολογείται, μετά από κάποια χρόνια, κάποια παροχή) δεν μένει κάτι εκτός από ένα θέμα αισθητικής: το γρήγορο είναι και ωραίο.

100χων σου φαίνονται και πάλι πολλά.

Οι δυο ώρες οδήγησης πέρασαν έτσι. Το σκηνικό παραμένει ίδιο, όμως τώρα τα αυτοκίνητα είναι περισσότερα, ίσα για να σου υπενθυμίσουν ότι πλησιάζεις τη μητρόπολη. Στο βάθος, 5 λωρίδες δρόμου, σαν γιγάντιος χώρος στάθμευσης με αυτοκίνητα κολλημένα στην κίνηση. Όταν η εθνική ήταν 1+1 λωρίδα, σου φαίνεται, η κίνηση ήταν ίδια. Και η απελπισία λιγότερη γιατί τουλάχιστον δεν ένιωθες εγκλωβισμένος.

Κοιτάς τα αυτοκίνητα δεξιά κι αριστερά. Το καθένα έχει λιγότερο ή περισσότερο τα σημάδια του χρόνου πάνω του. Όσο κι αν έχουν προσπαθήσει να τα κάνουν αγέραστα, η φθορά της χρήσης φωνάζει την ηλικία.

Κάποια μοιάζουν να βγήκαν χθες από το εργοστάσιο. Θα μπορούσες να κάνεις το πρωινό μακιγιάζ σου στην μπογιά τους. Είναι τόσο ευαίσθητο όμως αυτό το τελευταίο χέρι στιλβώματος. Ένας φίλος που δούλευε σε περιοδικό αυτοκινήτων σου είχε πει κάποια στιγμή "πάντοτε μεταχειρισμένο: ένα αμάξι χάνει το 30% της αξίας του τη στιγμή που βάζεις το κλειδί στη μίζα, γιατί να υποστώ εγώ αυτή τη χασούρα;"

Γιατί αυτό που ορίζει την εμφάνιση είναι το τελευταίο δέκατο του χιλιοστού επιφάνειας. Μόλις φθαρεί αυτό, τέλος. Σκέφτεσαι τα κίνητρα. Ένα παλιό αυτοκίνητο που αποσύρεται είναι μια νέα πώληση. Ένα στρατιωτικού τύπου τζιπάκι και μια εντούρο σπάνε τη μονοτονία. Η φθορά τους είναι χαρακτήρας. Η μορφή όντως ακολουθεί τη λειτουργικότητα. Η χιαστί νεύρωση στο ντεπόζιτο είναι ταυτόχρονα διακόσμηση και λειτουργία. Δεν είναι αντίφαση ότι για να το κάνεις "μοντέρνο" θα έπρεπε να έχεις διπλό κέλυφος, ένα με νεύρωση για αντοχή στην υδροστατική πίεση, κι ένα εξωτερικό καθαρό "ειλικρινές"; Κάτι δε σου κολλάει εκεί.

Υπάρχει μια καμπύλη στην κατάσταση του κάθε αντικειμένου. Όταν είναι καινούριο και δεν έχει ούτε μία ατέλεια. Αυτό κρατάει πάρα πολύ λίγο και είναι πάρα πολύ εύκολο να ξεφύγει από αυτή την κατάσταση με την παραμικρή έλλειψη προσοχής. Η δεύτερη γρατζουνιά έχει μικρότερο κόστος, τόσο φυσικό, όσο και ψυχικό. Η τρίτη, ακόμα λιγότερο και ούτω καθεξής. Δημιουργείται έτσι ένα πλατώ κατά το οποίο η κάθε μία επιπλέον γρατζουνιά κάνει μικρή διαφορά στην αξία του αντικειμένου, μέχρι που η φθορά να αρχίσει να γίνεται λειτουργική, ή να επιταχύνει την περαιτέρω ζημιά. Όταν το αντικείμενο αρχίσει π.χ. να σκουριάζει, η να ξεφτίζει η αξία του αρχίζει και πάλι να μειώνεται^[16].

Αυτή την καμπύλη αντιπροσωπεύει και η καμπύλη κόστους των αυτοκινήτων. Η ατάκα που λέει ότι ένα αυτοκίνητο χάνει το 30% της αξίας του μόλις βάλεις το κλειδί στη μίζα, αντικατοπτρίζει ακριβώς αυτή την ευαισθησία και τη δυαδικότητα του όρου "καινούριο".

Η λειτουργικότητα κρύβεται πίσω από ένα καλογουαλισμένο κέλυφος. Αυτό εξυπηρετεί τον καπιταλισμό σε πολλά επίπεδα:

1. Οι επισκευές και τα υπερκοστολογημένα ανταλλακτικά αποτελούν μεγάλο τμήμα της κερδοφορίας των εταιριών τεχνολογίας.
2. Ο μικρός κύκλος αντικατάστασης των συσκευών αυξάνει τον κύκλο εργασιών και εντείνει τον ανταγωνισμό σε ένα φαύλο κύκλο. Περισσότερα γι' αυτό αργότερα.
3. Διαφημιστικά, η προώθηση μιας συσκευής που λειτουργεί με ένα "μαγικό" τρόπο, αφενός ενισχύει τα πρώτα δύο, αφετέρου δημιουργεί ένα φωτοστέφανο ικανότητας και κύρους στην εταιρία.

Ως απόδειξη των πιο πάνω ο πόλεμος των εταιριών τεχνολογίας κατά του κινήματος "right to repair" και η προσπάθειά τους να ελέγξουν πλήρως την αλυσίδα συντήρησης.

Ένα αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής είναι η αποδυνάμωση του καταναλωτή όσον αφορά τον έλεγχο που αισθάνεται πως μπορεί να ασκήσει στα δικά του αντικείμενα^[16].

Η έννοια του black box εξυπηρετεί τον καπιταλισμό καθώς ο παραγωγός γίνεται απόλυτη αυθεντία σε σχέση με το παραγόμενο προϊόν και ο χρήστης του είναι απλός ενοικιαστής με μηδενικά συνθήτως δικαιώματα.

Τα ίδια άτομα που σου λένε να πετάξεις την παλιατζούρα μένουν με το στόμα ανοιχτό κάθε φορά που βάζεις το χέρι κάπου βαθιά ανάμεσα σε σωλήνες και γρανάζια και διορθώνεις ή ρυθμίζεις κάτι, ή κάθε φορά που δεν είναι απαραίτητο να πας στο συνεργείο γιατί μπορείς να κάνεις μια δουλειά 5 λεπτών.

Ένα ολοκαίνουριο λευκό mustang με μπλε ρίγες περνάει σφαίρα από αριστερά. Ωραίο. Σκέφτεσαι αν θα προτιμούσες αυτό ή την Eleanor από το Gone in 60 seconds. Αναρωτιέσαι τι θα πει καινούριο: λες και υπάρχει μια ιδεατή γραμμή μεταξύ αντιπροσωπίας και πελάτη, ή λες και δεν είναι άνθρωποι αυτοί που το συναρμολόγησαν στο εργοστάσιο, ή αυτοί που το μετακίνησαν μέχρι την αντιπροσωπία, και το πάρκαραν στο υπόγειο.

Φτάνεις στην πόλη εξουθενωμένος. Όλη αυτή η "πρόοδος", δεν είχε κανένα αποτέλεσμα στην ψυχή σου¹¹. Θυμάσαι τον προηγούμενο αιώνα που το μετρώ θα "έλυne" το πρόβλημα της κίνησης, Η "Σταυρού-Ελευσίνας". Θυμάσαι που ονειρευόσουν έναν *Pentium III* που θα μπορούσε να κάνει τα πάντα.

Κοιτάς γύρω σου τις πολυκατοικίες. Παίρνουν μια άλλη μορφή. Αντί για άσχημα, βρόμικα, ακατάστατα κτήρια, γίνονται διατομές της ζωής των ανθρώπων που ζουν μέσα. Κάθε διαμέρισμα τόσο ίδιο όσο και διαφορετικό. Κάθε αντικείμενο στο μπαλκόνι μια ελπίδα ή ένα όνειρο που το έφαγε η καθημερινότητα. Κάτι αλλάζει σιγά σιγά μέσα σου. Η ατέλεια των ανθρώπων αποκτά κάτι το συμπαθές.

Το ραδιόφωνο παίζει ένα κομμάτι από μια διάσημη βιολίστρια. Ο εκφωνητής διατείνεται ότι η καλλιτέχνιδα βάζει την ψυχή της στην εκτέλεση. Είσαι σίγουρος ότι ένας υπολογιστής θα μπορούσε να εκτελέσει το κομμάτι με μεγαλύτερη ακρίβεια, και καλύτερη επαναληψιμότητα. Δεν θα έλεγες ποτέ ότι έχει ψυχή όμως. Αυτό που εκτιμούμε είναι η ατέλεια, το χάος.

Ένα σημάδι φθοράς σε ένα αντικείμενο μπορεί να αναγνωσθεί με πολλούς τρόπους. Η απαρχή ενός από τους βασικότερους τρόπους ανθρώπινης έκφρασης, της αποτύπωσης σημείων και εικόνων σε μια επιφάνεια είναι συνυφασμένη με την έννοια τις φθοράς. Οι άνθρωποι έφθειραν τις οικίες επιφάνειές τους με τον τρόπο που επιθυμούσαν. Ακόμα και σήμερα, φθείρουμε τη μύτη ενός μολυβιού πάνω σε ένα χαρτί για να εκφραστούμε. Η πόλη είναι γεμάτη με τέτοια φθορά. Αυτοκόλλητα του παναθηναϊκού, ζωγραφιές με σπρέι στους τοίχους, σκαλισμάτα *love for ever* στα παγκάκια της πλατείας. Φθορά που έχει σημασία για αυτόν που την προκάλεσε.

Η φθορά όμως είναι και υπενθύμιση αποτυχίας, αμέλειας, έλλειψης φροντίδας. Κάθε σημάδι σε μια καλογουαλισμένη βιομηχανική επιφάνεια είναι η ιστορία ενός ατυχήματος, ή έλλειψης φροντίδας. Η ίδια φθορά που έγινε με τόση αγάπη πιο πάνω για κάποιους άλλους είναι κατάντια, αποτυχία, ανικανότητα "των υπευθύνων", λες και μπορεί κανείς να ελέγξει κανείς την έμφυτη ανθρώπινη ανάγκη να αφήσουμε το σημάδι μας από εκεί που περάσαμε.

Το αποτέλεσμα της επιλογής της μιας ή της άλλης ανάγνωσης έχει μεγάλες επιπτώσεις στην ψυχική υγεία του υποκειμένου. Ένα σκισμένο τζιν που σκίστηκε πηδώντας μια μάντρα έχει εγγεγραμμένη μια μνήμη, μια ίσως ευχάριστη ανάμνηση. Η ζημιά στη γωνιά του τοίχου έχει μια υπενθύμιση της αποτυχίας του να κουνήσεις το τραπέζι χωρίς να βρει στον τοίχο.

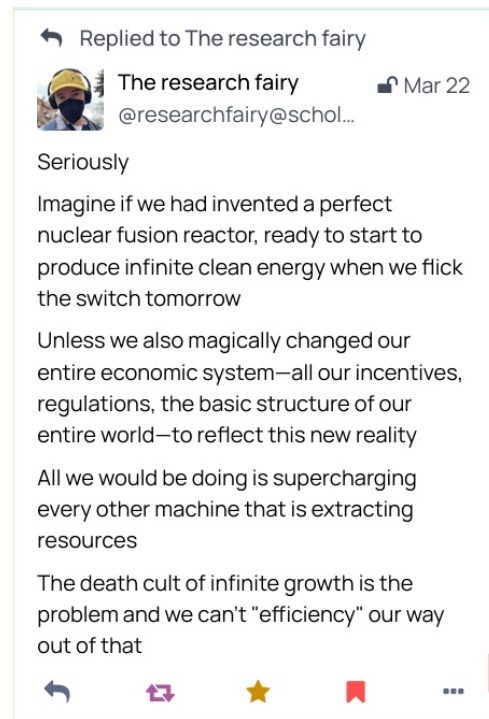
Ένα τσούρμο φίλαθλοι φωνάζουν μπροστά από μια τηλεόραση στο προπατζίδικο απέναντι. Αν το παιχνίδι ήταν προκαθορισμένο θα το έβλεπαν; Προσπαθούμε να τα ελέγξουμε όλα κι όμως λατρεύουμε ό,τι δεν μπορούμε να ελέγξουμε. Η βιομηχανία του τυχαίου έχει καταστρέψει άπειρες περιουσίες.

Ψάχνεις για θέση. Σκέφτεσαι ότι αν υπήρχε μια εφαρμογή που να σου δείχνει πού υπάρχουν θέσεις θα ήταν καλύτερα τα πράγματα. Αν μπορούσαμε να μοιραζόμαστε τις θέσεις, ή να παρκάρουμε μπροστά από πάρκινγκ αν γνωρίζαμε ότι ο ιδιοκτήτης του λείπει διακοπές. Κι όμως ξέρεις ότι τίποτα δεν θα αλλάξει, απλά θα γεμίσει η πόλη λίγα ακόμα αυτοκίνητα. Οι πόλεις που κατάφεραν να απεμπλακούν είναι αυτές που έκαναν το παρκάρισμα πιο δύσκολο, όχι πιο εύκολο.

Η ίδια η διαδικασία του παρκάριατος είναι άλλη μια απόδειξη της αποτυχίας του τρόπου σκέψης μας. Φαντάζεσαι ένα σύστημα κοινής χρήσης οχημάτων που θα σου επέτρεπε να μπει σε ένα οποιοδήποτε αυτοκίνητο και να πας στον προορισμό σου. Ναι αλλά "οι άλλοι" δεν θα τα σέβονταν και σύντομα θα ήταν όλα χρέπια. Ναι, ίσως αν δεν τα κατασκευάζαμε να είναι τόσο ευαίσθητα να μπορούσαν να αντέξουν. Και πάλι είναι λάθος ο δρόμος αυτής της σκέψης: υποθέτει ότι η μόνη πιθανότητα σεβασμού στο αντικείμενο προέρχεται από την ιδιοκτησία.

Βρίσκεις μια θέση. Παρκάρεις με "φιλάκια". Κοιτάς ένοχα γύρω σου μήπως σε είδε κανείς και φεύγεις. Σκέφτεσαι εκείνο το φίλο σου που έχει μηχανάκι και θέλει μεγάλη μηχανή. Καινούρια απαραίτητα. Αλλά δε θέλει και να αφήσει τόσα χρήματα στο δρόμο. Οπότε πάρκινγκ. Περισσότερα χρήματα. Ή απλά δε θα πάρει μηχανή. Η προσκόλληση στο καινούριο τον αποκλείει από το να κάνει ένα όνειρο ζωής πραγματικότητα.

Όλη η προσπάθεια να λύσουμε το global heating περιστρέφεται γύρω από το να διατηρήσουμε τον τρόπο ζωής μας^[18] ίδιο αλλά με έναν μαγικά "αιεφόρο" τρόπο. Spoiler, δε γίνεται. Όπως ο 26 λωρίδων αυτοκινητόδρομος (13 λωρίδες υψηλής ταχύτητας και 13 βοηθητικές) στο Katy Texas γίνεται καθημερινά πάρκινγκ από την κίνηση, έτσι και το κέρδος από την κατανάλωση των led γίνεται απλά περισσότερο φως^[6,19].

Βλέπε και social media posts για το amsterdam στην τελευταία σελίδα.

Σκέφτεσαι τι θα συμβεί αν σε αφήσει το παλιό φιάτ. Θα χάσεις ένα σημαντικό ραντεβού. Θα ταλαιπωρηθείς. Μήπως όντως να πάρεις καινούριο; Ή να πάρεις ένα δεύτερο για εφεδρικό. Τι συμφέρει; πόσο κοστολογείς την ταλαιπωρία σου; Αξίζει να δουλεύεις 1 χρόνο για να αποφύγεις 2-3 ώρες το εξάμηνο "ταλαιπωρίας"; Αναρωτιέσαι αν η τελειότητα που απαιτούμε από τα προϊόντα μας επεκτείνεται και πάνω μας. Πόσο κακό είναι να χάσεις ένα ραντεβού γιατί είχες μια μηχανική βλάβη; Αν αντί μηχανικής βλάβης είχες μια ζαλάδα; έναν πονόδοντο;

Στο ασανσέρ κοιτάς τον εαυτό σου στον καθρέπτη. Βλέπεις το σκισμένο σου τζιν. Κάθε σκίσιμο, κάθε φθορά είναι κομμάτι της ζωής σου. Όταν το πήρες ήταν όλο σκούρο μπλε. Σκέφτεσαι εκείνο το παιδί που επέβλεπε την "εργοστασιακή" φθορά των εμπορικών τζιν και σου περιέγραφε πόσο δύσκολο ήταν να τυποποιήσεις μια εξ' ορισμού χαοτική διαδικασία. Θέλουμε το τζιν μας φθαρμένο, αλλά όλα τα τζιν της παραγωγής φθαρμένα με τον ίδιο τρόπο. Και σαν να μην έφτανε αυτό, πολλά μετά περνιούνται με κάποιου είδους στερεωτικό για να μη φθαρούν περισσότερο κατά τη χρήση. Κάτι πάει λάθος με τον ίδιο τον ορισμό της αισθητικής μας.

Κάποια από τα σημάδια στο τζιν, εδώ που τα λέμε, δεν ήταν και από τόσο ευχάριστες αναμνήσεις. Όπως αυτό το σκίσιμο στο δεξί μηρό, από εκείνη τη σχέση που δεν πήγε και πολύ καλά. Μήπως τελικά δε θέλουμε να αποθηκεύουμε μνήμες στα πράγματά μας; Ίσως ο φετιχισμός του καινούριου είναι ένας φαύλος κύκλος που προκαλεί συναισθήματα αποτυχίας και ενοχής για κάθε τι στη ζωή μας που δεν πήγε καλά με αποτέλεσμα να θέλουμε να ξεχάσουμε και να επανεφεύρουμε τον εαυτό μας κάθε στιγμή, μια υλιστική θεία κοινωνία που μας συγχωρεί μια φορά τη βδομάδα και ξεκινάμε να

Όλη αυτή η αξιοπιστία στο όνομα της αποφυγής του εκνευρισμού, οδηγεί τελικά στην αύξηση των απαιτήσεων αξιοπιστίας από εμάς τους ίδιους, που είμαστε εκ φύσεως ένα αναξιόπιστο ον. Όλη η "αξιοπιστία" και η "αντικειμενικότητα" είναι ένα ψευδές κέλυφος γύρω από ένα απόλυτα υποκειμενικό υπόβαθρο.

Καθώς οι αυτοματισμοί καλύπτουν όλο και μεγαλύτερο ποσοστό της επαναληπτικής εργασίας και καθώς επιταχύνουν τις εργασίες που δεν απαιτούν ανθρώπινη κρίση, βρισκόμαστε ολοένα και περισσότερο στην ανάγκη να είμαστε σε υψηλά επίπεδα χρήσης του εγκεφάλου με πολύ μικρά διαλείμματα. Ο χρόνος κατά τον οποίο ο δημιουργός του παρελθόντος ξόδευε σε επαναληπτικές διαδικασίες ή περιμένοντας μια φυσική διαδικασία να ολοκληρωθεί, μπορούσε να χρησιμοποιηθεί μεν για ονειροπόληση, αλλά και για δημιουργική σκέψη πάνω στο αντικείμενο της δουλειάς.

Το σύγχρονο μέτρο εργασίας είναι σε ένα μεγάλο ποσοστό η διανοητική παραγωγή, η σκέψη, αλλά πα'όλα αυτά η κοινωνική αντίληψη της δραστηριότητας δεν αποσυνδέθηκε ποτέ από τη φυσική κίνηση και έτσι η οπτική της αδράνειας ή η ξεκούραση δεν λαμβάνεται υπ'όψιν ως κομμάτι εργασίας.

Το να χτυπάς τα πλήκτρα έστω και τυχαία αποτιμάται ως πιο παραγωγικό από το να κοιτάς το ταβάνι.

Το american dream, το οποίο αναπτύχθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες μετά τον πόλεμο και μετακινήθηκε στην Ευρώπη και στην Ελλάδα προς τα τέλη του 20ού αιώνα, γνήσιο παιδί του καπιταλισμού, μας θέλει να κυνηγάμε συνεχώς το μεγαλύτερο, καλύτερο κλπ αγνοώντας πλήρως την πραγματική ποιότητα ζωής η οποία έχει να κάνει με άλλα πράγματα όπως είναι ο ελεύθερος χρόνος.

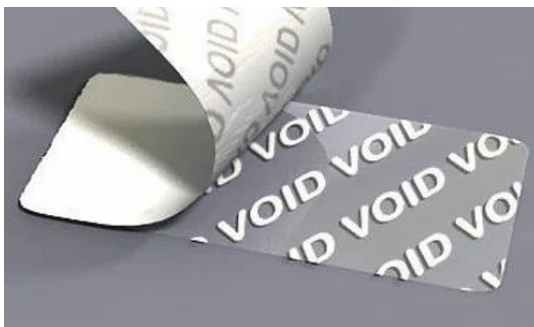
Η μετακίνηση στα προάστια, ή η συνεχής αναβάθμιση των οχημάτων και των κατοικιών ανταλλάζει συνεχώς χρόνο με status. Η οικονομική δυνατότητα ενός μεγάλου ποσοστού της μεσαίας τάξης των τελών του 20ού αιώνα θα μπορούσε αντί να αγοράσει ένα μεγαλύτερο σπίτι, να μειώσει τις ώρες εργασίας ή να βγει νωρίτερα στη σύνταξη αν δεν είχε κλιμακώσει δυσανάλογα τις μηνιαίες του ανάγκες στο βωμό της "ποιότητας ζωής"

Τι είναι όμως ποιότητα ζωής; Αφού ξεπεράσουμε στοιχεία που θεωρούμε βασικά στην καθημερινότητά μας όπως τη θέρμανση, το ζεστό νερό και ένα μαλακό στρώμα, είναι πάντα το μεγαλύτερο σπίτι παράγοντας ποιότητας ζωής όταν κοστίζει σε χρόνο να το συντηρείς; Είναι το πιο γρήγορο πλυντήριο ποιότητα ζωής αν το συγκρίνουμε με την πιθανότητα να έχουμε ως άνθρωποι περισσότερο χρόνο;

κάνουμε τις αμαρτίες μας πάλι από την αρχή. Έτσι όπως φοράμε ρούχα καθαρά την Κυριακή, θέλουμε και τα αντικείμενά μας άμεμπτα, καθαρά από τις παλιές μας ενοχές, για να υποστηρίξουν τον νέο εαυτό που θα είναι αυτή τη φορά τέλειος, άξιος της κοινωνίας του θεού. Ή του καπιταλισμού.

Μπαίνεις στο σπίτι. Ανάβεις τα φώτα, θερμοσίφωνα. Η πιθανότητα να μην ανάψουν καθώς ο διακόπτης κάνει κλικ δεν περνάει καν από το μυαλό σου. Κοιτάς τις συσκευές στην κουζίνα σου, το μάτι σου πέφτει πάνω στην καινούρια σου τοστιέρα. Το κουτί της και η παλιά τοστιέρα είναι ακόμα παρατημένες στον πάγκο γιατί δεν ξέρεις τι να τα κάνεις. Το κουτί σου φαίνεται χρήσιμο, και η παλιά τοστιέρα είναι ακόμα λειτουργική. Την αντικατέστησες γιατί η καινούρια σου γυάλισε στο κατάστημα. Οι μηχανικές βλάβες δεν συμβαίνουν πλέον γιατί όλοι έχουμε καινούρια και καλομελετημένα εργαλεία, και τα αντικαθιστούμε πολύ πριν το τέλος του προσδόκιμου ζωής τους. Όταν τα εργαλεία σου είναι άμεμπτα το μόνο που μένει είναι το ανθρώπινο λάθος. Ότι πάει στραβά θα φταις εσύ. Ζεις τελικά καλύτερα όταν δεν υπάρχει δικαιολογία αποτυχίας; Η πίεση που ασκείς στα αντικείμενα να λειτουργούν καλά επιστρέφει πίσω σε σένα.

Σκύβεις να βάλεις πλυντήριο και σκέφτεσαι πόσο πιο εύκολη είναι η ζωή μας με αυτές τις μηχανές. Θυμάσαι το σπίτι του προπάππου που δεν είχε δάπεδο, το πάτωμα ήταν καλά πατημένο χώμα. Ποιο μπορεί να ήταν το πρότυπο της καθαριότητας σε ένα σπίτι με χώμα στο πάτωμα; Σίγουρα πολύ μακριά από

Σύμφωνα με τους Marshall, Pigou, externalities (θα τις μεταφράζω ως εξωτερικευμένα κόστη για το υπόλοιπο του κειμένου) είναι τα κόστη που εφαρμόζονται στο κοινωνικό σύνολο και δεν "πληρώνονται" απ'ευθείας από έναν παραγωγό. Υπάρχουν και εξωτερικευμένα κέρδη αλλά είναι πιο σπάνια καθώς ο καπιταλισμός μας θέλει να προσπαθούμε να εκμεταλλευτούμε ό,τι είναι εκμεταλλεύσιμο και να φορτώσουμε ότι μπορεί να φορτωθεί στο κοινωνικό σύνολο^[9,10].

Συνήθως θεωρούμε εξωτερικευμένα κόστη τα περιβαλλοντικά και άλλα κόστη παρόμοιας φύσεως. Θα ισχυριστώ πως η φθηνή εργασία στις χώρες της ανατολικής ασίας είναι και αυτή ένα externality. Οι κάτοικοι της δύσης απολαμβάνουν την πολυτέλεια του να μπορούν να αντικαθιστούν πράγματα που έχουν ελαφρώς χαθεί ή χαλάσει κατά ένα μικρό ποσοστό καθώς το εργατικό κόστος συναμολόγησης ενός ολόκληρου είναι πολύ μικρότερο από το κόστος επισκευής, καθώς τη μεταφορά από και προς το sevice και την επισκευή θα αναλάβει κάποιος με πολύ μεγαλύτερο εργατικό κόστος. Δεν είναι τυχαίο που ένα μεγάλο ποσοστό των επισκευαστών τεχνολογίας στις δυτικές χώρες είναι μετανάστες. Η μεταβίβαση της παραγωγής σε χώρες με φθηνά εργατικά και απάνθρωπες συνθήκες εργασίας είναι externality με κοινό αγαθό εδώ τον ανθρώπινο χρόνο και τα δικαιώματα. Τα καταναλώνουμε εις βάρος των εργαζομένων στις χώρες που οι μεγάλες βιομηχανίες δύνανται (νομίμως ή παρανόμως) να τους εκμεταλλεύονται.

Ακόμα και ο τρόπος που κατασκευάζουμε τις συσκευασίες καταδεικνύει πως η αισθητική μας είναι μια αισθητική καταστροφής. Αντί η συσκευασία να είναι όσο το δυνατόν οικονομικότερη (τόσο σε υλικό όσο και περιβαλλοντικά) ώστε να αισθανόμαστε ότι πληρώνουμε το προϊόν και όχι τη συσκευασία (που θα ήταν το καπιταλιστικά συμβατό), οι συσκευασίες των προϊόντων είναι περίτεχνες κατασκευές με κουτιά μέσα σε κουτιά γιατί η συσκευασία αντί να προστατεύει το προϊόν είναι πια κομμάτι του ίδιου του προϊόντος. Τα κουτιά διακοσμούν εξαιρετικές εκτυπώσεις με ψηλό κόστος και η ποιότητα κατασκευής αντιστοιχεί περισσότερο σε αντικείμενο επανειλημμένης χρήσης παρά σε ένα κουτί που θα πετάξουμε μόλις αποκτήσουμε πρόσβαση στο περιεχόμενο.

Η δική μου ανάγνωση είναι πως τμήμα της ικανοποίησης που λαμβάνουμε από την αγορά ενός νέου αντικειμένου είναι η καταστροφή της περίτεχνης συσκευασίας του. Η αίσθηση ότι κάτι περίτεχνο φτιάχτηκε μόνο και μόνο για να το καταστρέψουμε απαξ εμείς, και μόνο εμείς. Μια ακραία έκφραση της ατομικιστικής μας αισθητικής. Αυτοκόλλητα void κάνουν ρητή την πρόθεση του κατασκευαστή να μας χαρίσει αυτή την αποκλειστικότητα.

το σημερινό. Πιθανότατα το πάτωμά σου μετά το τελευταίο πέρασμα της σφουγγαρίστρας ρομπότ να έχει λιγότερη σκόνη από το τραπέζι στο σπίτι του παππού.

Όλες αυτές οι σκέψεις οδηγούν στην απομυθοποίηση της προόδου γενικότερα, αλλά αν δεν προσπαθούμε να κάνουμε τα πράγματα που κάνουμε καλύτερα τότε τι; Όταν βελτιώνεις κάτι, όταν ανακαλύπτεις κάτι καινούριο η χαρά είναι αυθεντική. Ή μήπως κι αυτό είναι κοινωνικό κατασκεύασμα; Εν τέλει η ικανοποίησή μας παραμένει σταθερή^[1,9], ή ίσως και μειώνεται απλά έχοντας κατασταλάξει σε μια νέα βάση.

Ο ορισμός του τι είναι δυνατόν και τι αδύνατον ορίζεται από τις επιλογές σου. Μπορείς να περπατήσεις 2 χιλιόμετρα σε λιγότερο από μισή ώρα, χωρίς να βιάζεσαι. Η εμπειρία από αυτό είναι κατά γενική ομολογία θετική. Τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Αν η χρήση οχήματος έχει τοποθετήσει στο μυαλό σου τα 2 χιλιόμετρα εκτός της ακτίνας περπατήματος, ο χρόνος/χρήμα που χρειάζεσαι για να διανύσεις την απόσταση αυτή είναι πια απαγορευτικός. Προσαρμόζεις τη ζωή σου με αυτά τα νέα δεδομένα, όπως ο άνθρωπος που δεν είχε άλογο. Κι ας έχεις 180 κάτω από το καπώ σου.

Ακολουθείς τη σκέψη αυτή ανάποδα. Αν τα πράγματα είναι ίδια, και στην πορεία απόκτησαμε μικρές στιγμές "Εύρηκα!" που μας έκαναν τη ζωή λίγο ευκολότερη για λίγο χρόνο μέχρι τα πράγματα να ισορροπήσουν στην προηγούμενη κατάσταση, δεν έχουμε ένα net κέρδος; Μήπως τελικά η λύση είναι η συνεχής ανάπτυξη; Να συνεχίσουμε να έχουμε μικρές "Εύρηκα!" στιγμές επ'άπειρον. Η απάντηση είναι ότι θα πεθάνουμε από την κλιματική κρίση, και ότι σύντομα όλα θα είναι χειρότερα, αντικειμενικά πλέον. Ο νόμος των φθίνουσών αποδόσεων ξανά^[8].

Διάβαζα μια συνέντευξη^[11] του Eben Upton, του εμπνευστή του Raspberry Pi, ο οποίος εμπνεύστηκε τον μικρό αυτό υπολογιστή γιατί παρατηρούσε ότι οι αιτήσεις για τη σχολή πληροφορικής στην οποία δούλευε μειώνονταν και μαζί τους μειώνονταν και οι ικανότητες αυτών που τις έκαναν. Μπορεί να λέμε ότι τα παιδιά σήμερα γεννιούνται με ένα κινητό στο χέρι, όμως αυτό το κινητό δεν τους παρακινεί να μάθουν πώς δουλεύει. Είναι απλά ένα μαύρο κουτί με προδιαγεγραμμένα σενάρια χρήσης, σε αντίθεση με τον υπολογιστή των 90's που έπρεπε να μάθεις τα βασικά του για να παίξεις ένα παιχνίδι. Και το έκανες με χαρά γιατί η ανταμοιβή ήταν μεγάλη.

Andrew Madsen

@armadsen@mastodon.soci...

1d

[@thomasfuchs@hachyderm.io](mailto:thomasfuchs@hachyderm.io) | teach programming and most of my students now are 18-25 (Gen Z). A significant portion of them don't know how to use a computer well, having grown up mostly using smartphones. They also have poorly developed troubleshooting skills when something goes wrong.

I honestly think "natural" aptitude for computers is going to be a Gen X and Millennial thing.

Το ίδιο συμβαίνει με όλα τα προϊόντα τεχνολογίας, και με τη λέξη τεχνολογία δεν εννοώ το περιορισμένο εύρος που της έχουμε δώσει τα τελευταία χρόνια. Ένα παπάκι είναι προϊόν τεχνολογίας και έχει δυο χαρακτηριστικά που το ξεχωρίζουν από το scooter, την κατηγορία δικύκλου που πάει σιγά σιγά να το αντικαταστήσει:

Χρειάζεται την προσοχή σου, και σε καλεί να το πειράξεις.

Χρειάζεται την προσοχή σου γιατί, παρά το ότι είναι εύχρηστο και βολικό, πρέπει να το φροντίζεις για να παραμένει αξιόπιστο, και σε καλεί να το πειράξεις γιατί αφήνει κατά ένα μεγάλο βαθμό την τεχνολογία του ορατή και προσβάσιμη με απλά εργαλεία. Το αποτέλεσμα; στο δρόμο βλέπει κανείς scooter με μέγιστη ηλικία κάπου 10 χρόνια, ενώ παπιά της δεκαετίας του 70 ακόμα κυκλοφορούν σε σημαντικούς αριθμούς.

Μια άλλη απάντηση είναι ότι υπάρχει μια διαφορά: η δαρβινική εξελικτική διαδικασία είναι κατά τάξεις μεγέθους βραδύτερη από την ανθρώπινη εξέλιξη. Σκέφτεσαι τους πιλότους της Formula 1 που χρειάζονται ειδικό εξοπλισμό^[21] για να μην τραυματίζεται ο αυχένας τους στις μεγάλες πλάγιες επιταχύνσεις. Χρειάστηκαν αυστηροί κανόνες περιορισμού της αυτοκινητιστικής τεχνολογίας για να μπορούν οι οδηγοί να παραμείνουν ζωντανοί.

Όσο λοιπόν αυτή η ψαλίδα μεγαλώνει τόσο θα προσπαθούμε να προσαρμόσουμε σε ανέφικτες επιδόσεις. Βάζεις το χθεσινό σου πιάτο στο φούρνο μικροκυμάτων. Το μυαλό αρχίζει να πλανάται με αυτή την αποσυνδεδεμένη δημιουργικότητα της κούρασης αλλά η πρώτη παράξενη σκέψη διακόπτεται από το buzz του φούρνου. Ούτε θυμάσαι τι σκεφτόσουν. Ωρα για φαγητό.

Κάνεις μια ενεργή προσπάθεια να μη σκρολάρεις το κινητό τρώγοντας. Να εστιάσεις στην απόλαυση που είναι να φας. Το μυαλό όμως έχει μάθει να μην μπορεί να ασχολείται με τέτοια τετριμμένα πράγματα και παρασύρεται στα απόνερα των προηγούμενων σχέψεων. Τελικά τι από όλα αυτά είναι θέμα αισθητικής; Τι είναι η αισθητική εν τέλει;

Το δωδεκάθεο δεν είχε καλούς και κακούς. Όρες ώρες ήταν σαφές με ποιούς ήρωες ο ακροατής θα συμμαχούσε αλλά δεν αργούσαν να πράξουν ύβρι και να τιμωρηθούν αναλόγως. Οι ήρωές μας είτε άνθρωποι, είτε θεοί, είτε κάτι ανάμεσα στα δύο, έχαιραν ενός πλήρους φάσματος ανθρώπινων χαρακτηριστικών. Ακόμα και η ίδια η ύβρις, πράξη που επέφερε τη θεία τιμωρία δεν οριζόταν με όρους καλού ή κακού αλλά με το κατά πόσο ξεπερνούσε κανείς τα όριά του (και πόσο καταπατούσε αυτά του άλλου).

Ήταν ο Χριστιανισμός που έφερε το καλό και το κακό δημιουργώντας ένα σωρό αντιφάσεις γιατί τα πράγματα

σπανίως βρίσκονται πάνω σε μια ευθεία γραμμή. Ακόμα και το επίπεδο ή και ο χώρος πολλές φορές δεν αρκεί για να περιγράψει τις θέσεις πάνω σε ένα πολύπλοκο κοινωνικό θέμα. Ορίζοντας τη φύση των πραγμάτων σε ένα φάσμα καλού ή κακού, ή ακόμα πιο απλουστευτικά, σε ένα δυαδικό σύστημα άσπρου και μαύρου, μπορεί κάποιος εύκολα να διαχειριστεί κοινωνίες. Και τι πιο εύκολο από το να δημιουργήσεις παιδικές ιστορίες με αυτό το απλό σχήμα.

Ο χριστιανισμός μπορεί να έβαλε τη βάση αλλά ήταν η Disney η οποία γαλούχησε γενιές δυτικών με την υπεραπλουστευμένη έννοια καλού/κακού και θα ισχυριστώ εδώ ότι διαμόρφωσε την αισθητική τους. Μια αισθητική που βάζει τα πάντα σε δυο κουβάδες, εμείς και οι άλλοι.

Όταν καλείσαι να βαθμολογήσεις τα πάντα σε μία ευθεία είναι ίσως νομοτελειώδες ότι θα οδηγηθείς σε υπερθέσεις άλλων ευθειών (που δεν ήταν κατ'ανάγκη παράλληλες) πάνω της με αποτέλεσμα να μην κρίνεις κάτι για αυτό που είναι αλλά για το πού βρίσκεται στην εκάστοτε ευθεία.

Έχεις ανοίξει τον υπολογιστή για να ακούσεις μουσική και κάπως απότομα, τη διακόπτει μια διαφήμιση.

Κρυπτονομίσματα. Πριν 14 χρόνια είχες διαβάσει το white paper του Satoshi και τη σημείωση στο genesis block. Σε μια εποχή που οι τράπεζες έμοιαζαν να ενσαρκώνουν όλα τα κακά του καπιταλισμού, η μεταφορά της ισχύος διενέργειας συναλλαγών στο άτομο, σε συνδυασμό με τον ανοιχτό κώδικα του bitcoin έμοιαζε να το τοποθετεί, στην ευθεία "καλο ---- κακό" σαφέστατα προς την κατεύθυνση του πρώτου.

200 εκατομμύρια τόνοι διοξειδίου του άνθρακα αργότερα^[22], δεκάδες νομίσματα κλώνοι και μια κοινότητα νέων χρυσορύχων που νοιάζονται για το κέρδος τους και μόνο, έχεις αλλάξει άποψη, κι αν μην έχουν αλλάξει τα χαρακτηριστικά του bitcoin καθόλου. Η

Έχουμε εξελίξει την οικοδομική διαδικασία ώστε να είναι δυνατόν να κατασκευάσουμε ουρανοξύστες.

Ακολουθώντας την αισθητική της προόδου ό,τι είναι τελευταίας τεχνολογίας προσπαθούμε να το εφαρμόσουμε ακόμα και σε κατασκευές όπου είναι προφανές ότι δεν είναι απαραίτητο.

Στην τεχνολογία των υπολογιστών αυτό εκτείνεται σε δυσθεώρητα ύψη. Δε θα χρησιμοποιήσουμε μια τριαξονική νταλίκα για να πάμε επίσκεψη γιατί το να κουβαλάς όλο αυτό το βάρος έχει προφανείς δυσκολίες. Το κινητό μας τηλέφωνο όμως έχει την επεξεργαστική ισχύ ενός υπερυπολογιστή και επειδή το έχουμε στην τσέπη μας το χρησιμοποιούμε. Η επεξεργαστική ισχύς όμως δεν είναι δωρεάν. Έχουμε εγκαθιδρύσει όμως ένα σύστημα στο οποίο την έχουμε ήδη πληρώσει και άρα δεν κοστίζει να τη χρησιμοποιήσουμε λίγο περισσότερο. Αντιθέτως το κόστος ανά κύκλο υπολογισμού πέφτει όσο πιο πολύ τη χρησιμοποιούμε. Το αποτέλεσμα είναι να γράφουμε κώδικα που σπαταλάει απλόχερα την ισχύ αυτή μέχρι που πλέον δεν μας φτάνει. Αγοράζουμε νέα, ισχυρότερη συσκευή και ο κύκλος ξεκινάει εκ νέου.

Σε ένα άλλο επίπεδο δημιουργείται μια αποσύνδεση από το προϊόν που παράγεται και αυτό που χρησιμοποιούμε. "Έχουν αρχίσει να τα σχεδιάζουν με το μυαλό στις θήκες", μου έλεγε ένας φίλος για τα κινητά. Βλέπεις ένα review που σχολιάζει πόσο premium είναι τα υλικά του κινητού και πόσο ανθεκτικό είναι το γυαλί του στις γρατσουνιές,

θέση του bitcoin στην ευθεία "τράπεζες --- άτομα" δεν έχει τροποποιηθεί αλλά η θέση του σε άλλες ευθείες όχι κατ' ανάγκην παράλληλες το θέτει ξεκάθαρα πια σε έναν λιγότερο κολακευτικό φωτισμό.

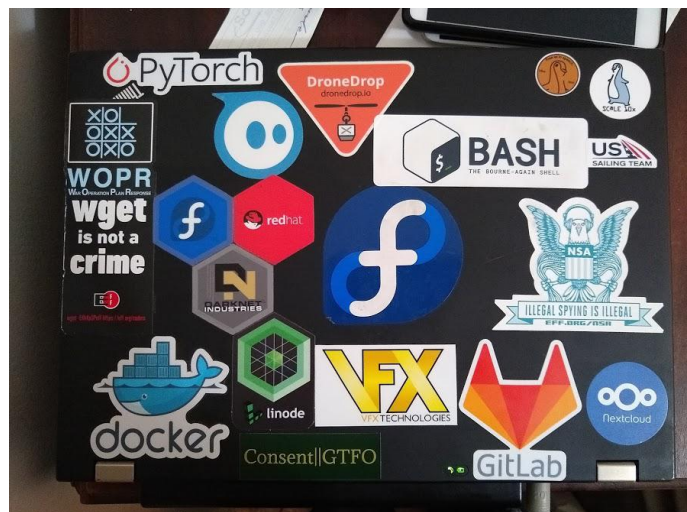
Η μέρα φτάνει στο τέλος της και ταυτόχρονα και οι διακοπές. Ανοίγεις το εντοιχισμένο ψυγείο (ένα ντουλάπι δηλαδή, που τυχαίνει να έχει μέσα ένα ψυγείο) και αναρωτιέσαι γιατί. Έχεις λιγότερο χώρο, μια τεράστια δυσκολία αν χρειαστεί να το επισκευάσεις ή να το αντικαταστήσεις, και δεν μπορείς να κολλήσεις και μαγνητάκια στην πόρτα. Όλα στο όνομα του να μοιάζει η κουζίνα σου λίγο περισσότερο με τον κατάλογο του IKEA. Ίδια με όλων των άλλων. Σκεφτόσουν πώς η ακρίβεια των μηχανών ασκεί πάνω σου πίεση απόδοσης. Ασκεί και μια άλλου είδους πίεση: να καταπιέσεις την ατομικότητα στο όνομα του "οι άλλοι ξέρουν καλύτερα" στο όνομα του "it just works".

Ένα macbook και ένα thinkpad έχουν παρόμοια απλότητα στο εξωτερικό τους design. Έχεις δει όμως πολύ περισσότερα thinkpads καλυμμένα με αυτοκόλλητα παρά macbooks. Κάτι στο κλινικό design της apple σε κάνει να θέλεις να το κρατήσεις όπως το σχεδίασε ο Jonny Ive. Με τον ίδιο τρόπο, τα κάθε λογής graffiti ταιριάζουν πολύ περισσότερο στην brutalist αρχιτεκτονική, παρά σε ένα γυάλινο κτίριο.

Μαζεύεις τα πιάτα και σκέφτεσαι πως και τούτες οι διακοπές έφτασαν στο τέλος τους. Για κάποιο λόγο οι δουλειές του σπιτιού πάντα σου φέρνουν μια μικρή κατάθλιψη. Σκέφτεσαι όλα όσα θα έπρεπε να κάνεις, όλο το χρόνο που σπαταλάς επαναλαμβάνοντας μηχανικές κινήσεις, για να βρεθείς πάλι στο ίδιο σημείο. Κάθε φορά που βάζεις τα πιάτα στο ντουλάπι βλέπεις λίγα ακόμα από τα σημάδια του χρόνου πάνω τους και σκέφτεσαι ότι δεν ήσουν αρκετά

πράγματα που δεν έχουν καμία σημασία γιατί δεν θα αγγίζεις ποτέ το κινητό σου χωρίς θήκη και χωρίς προστατευτικό οθόνης.

Ίσως το γεγονός ότι ξοδεύουμε το μεγαλύτερο ποσοστό του χρόνου μας μάταια για να κατασκευάζουμε προϊόντα και υπηρεσίες για αυτό το φαύλο κύκλο κατανάλωσης και καταστροφής μας κάνει να θέλουμε να καταστρέψουμε και λίγο για να επαναφέρουμε μια νοητή ισορροπία. Smash boxes, ή αλλιώς δωμάτια που περιέχουν πράγματα απλά και μόνο για να τα καταστρέψουμε έχουν γίνει μια νέα μορφή διασκέδασης. Μια μορφή που λοιδορεί την ίδια μας την καθημερινότητα. Πληρώνουμε για κάτι που κάποιος άλλος θα πληρωνόταν να κάνει.

Έχει ενδιαφέρον η παρατήρηση πως όσο ανεβαίνουμε στα κοινωνικά στρώματα βλέπουμε ότι η εξατομίκευση των αντικειμένων φθίνει.

Όπως και στο παράδειγμα του thinkpad vs macbook και την εξατομίκευση με αυτοκόλλητα, θα δει κανείς πολύ περισσότερα Honda Civic του 1990 σε λαϊκές γειτονίες με μετατροπές που να θυμίζουν Fast and the Furious, παρά εξατομικευμένα SUV πολυτελών κατασκευαστών στα ακριβά προάστια. Το διαθέσιμο εισόδημα θα μπορούσε να σημαίνει την ιδιαίτερη εξατομίκευση ακόμα και των πιο ακριβών οχημάτων αλλά αυτό δε συμβαίνει, γιατί η "υψηλή αισθητική" έχει συνδεθεί με την καθαρότητα και την ομοιομορφία.

προσεκτικός εκείνη τη φορά που τα έτριβες με το συρματάκι, και ότι πρέπει κάποια στιγμή επιτέλους να τα πλένεις όπως τώρα, κατευθείαν μετά το φαγητό.

Μετά από τη σημερινή διαδρομή όμως σαν να έχουν αλλάξει λίγο οι σχέψεις. Βλέπεις κάποια σημάδια και σκέφτεσαι τις στιγμές. Εκείνη τη φορά που λίγο έλειψε να πέσει πάνω στο κεφάλι σου και η συντροφός σου είπε ένα πειραχτήριο αστείο και γελοούσατε κοιτώντας το πεσμένο πιάτο στο πάτωμα. Σκέφτεσαι ότι η ατέλεια είναι μέρος της ζωής και πως οι άνθρωποι που σ'αγάπησαν, αγάπησαν κι αυτό, δε σε αγάπησαν παρά αυτό. Ο σπινθηροβόλος έρωτας λέει η θεωρία σχημάτων^[23] είναι τα κοινά ψυχολογικά που μας σκανδαλίζουν. Αν δεν ήταν αυτά, τι θα είχαμε να ερωτευτούμε;

Βάζεις και το τελευταίο πιάτο στη θέση του. Κοιτάς το χώρο και βλέπεις τη ζωή σου μέσα σ'αυτόν. Ο κατάλογος του IKEA βρίσκεται πάνω στο τραπεζάκι του σαλονιού. Προσπάθησες για χρόνια να κάνεις το σπίτι σου να μοιάζει σαν κι αυτόν, και κάθε αντικείμενο εκτός θέσης, κάθε αντικείμενο που σε κάνει κάτι ξεχωριστό από κάθε άλλο πιθανό πελάτη του IKEA έπρεπε να κρυφτεί. Κι όμως, ο χώρος που ζεις είναι μια δήλωση, ένας αντικατοπτρισμός του ποιού είσαι. Ακόμα και η σκόνη στο καλοριφέρ.

Καθώς πετάς τον κατάλογο στα σκουπίδια, το μάτι σου πάει στο ρολόι που δείχνει κάτι λίγο μετά τις 12. Είχες υποσχεθεί στον εαυτό σου να κοιμηθεί νωρίς για να μη νυστάζεις στη δουλειά. Εκεί δε χωράνε οι σημερινές σου σχέψεις. Εκεί πρέπει να είσαι όσο αξιόπιστη είναι και μια μηχανή, κι ας γίνεται μέσα σου πόλεμος. Κι όλα αυτά για να φτιάξεις κάτι που κανείς δεν θα χρησιμοποιήσει.

Το αντίστοιχο με τις δυο διαφορετικές αναγνώσεις της φθοράς που αναφέραμε νωρίτερα συμβαίνει και με ένα χώρο που είναι σχεδιασμένος να είναι καλαισθητός με ελάχιστα πράγματα, λεπτομερώς σκηνοθετημένα στις σωστές θέσεις: μας υπενθυμίζει συνεχώς την αποτυχία μας να είμαστε τέλειοι στο να συντηρούμε το χώρο ως σχεδιάστηκε να είναι. Η πλειοψηφία των αρχιτεκτονημάτων του μοντέρνου κινήματος περιέρχεται σε αυτή την κατηγορία. Αντιθέτως, ένα χωριάτικο σπίτι είναι στο στοιχείο του όταν έχει τηγάνια μαυρισμένα από τη φωτιά κρεμασμένα στους τοίχους και μας δηλώνει τη χρήση του, ή μας υπενθυμίζει τα ωραία σουτζουκάκια της μαμάς.

Όταν ένα τηγάνι που μαύρισε δεν έχει πια θέση στο χώρο μας, και αισθανόμαστε την ανάγκη να το αντικαταστήσουμε, σπαταλάμε φυσικούς πόρους, προσωπική ενέργεια και χρήμα για χάριν της αισθητικής μας. Ο καπιταλισμός όμως σε μια συστημική γνωσιακή ασυμφωνία θέλει τον καταναλωτή λογικό ον, αλλά ταυτόχρονα έρμαιο των παρορμησών του.

Έτσι έχουμε δημιουργήσει έναν κόσμο στον οποίο η αισθητική εκ πρώτης όψεως θυσιάζεται στο βωμό του ορθολογισμού, και επειδή δεν μπορούμε να αποδιώξουμε την αισθητική την εξορθολογίζουμε. Τι πιο εύκολο από το να πούμε "μα είναι παλιό". Στην πραγματικότητα η φράση αυτή είναι μια έκφραση αισθητικής αλλά την ντύνουμε με ένα πέπλο ορθολογισμού και λειτουργικότητας: "δεν δουλεύει καλά", "τα καινούρια είναι καλύτερα". Ενώ υπάρχουν πολλές περιπτώσεις στις οποίες δεν ισχύει, οι εκφράσεις "είναι παλιό" και "είναι φθαρμένο" έχουν γίνει συνώνυμες με κάτι αρνητικό.

Ζήτημα αισθητικής είναι και η συνεχής αναζήτηση του "καλύτερου" το οποίο τελικά συνάδει και με το πιο πολύπλοκο. Με την έλευση των υπολογιστών με τους

Brent Toderian
@BrentToderian@mastodon.online

Remember this picture every single time you hear someone in your city say "we're not Amsterdam."

This was [#Amsterdam](#) in the 1970s, via @fietsprofessor.

The cities we admire made better choices regarding cars, and are still making them today.

Better choices instead of excuses.

[#cities](#) [#cars](#) [#bikes](#) [#Holland](#) [#Dutch](#) [#city](#)

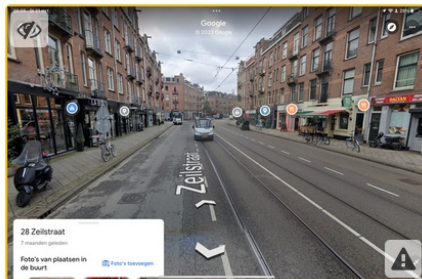
Mar 17, 2023, 21:07 · 12 · 2

Axel
@axel@octodon.social

Mar 21

[@qwazix](#) Today the Zeilstraat, which is what it's called, is still a two-way car street. Just with fewer cars. Google Street view: maps.app.goo.gl/PnLzFzqtVperoY...

οποίους η πολυπλοκότητα κρύβεται εύκολα, ενισχύεται η συνεχής προσθήκη, αγνοώντας το κόστος. Μπορεί η πρόθεση των σχεδιαστών του μινιμαλισμού να ήταν η απόρριψη των περιττών στοιχείων όμως η αισθητική τους χρησιμοποιήθηκε απλά για να τα κρύψει. Η συνεχής προσθήκη πραγμάτων κρυμμένη κάτω από το ίδιο κέλυφος δεν είναι ποτέ χωρίς κόστος, όμως μαθαίνουμε να κρύβουμε το κόστος αυτό καλά.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το συστημικό μειονέκτημα της απλότητας καθώς είναι δύσκολο να αποτυπωθεί στο έντυπο με τις τεχνικές προδιαγραφές. Ενώ για παράδειγμα στα οχήματα το χαμηλό βάρος είναι ένα ίσως το βασικότερο χαρακτηριστικό ασφάλειας, καλής οδηγικής συμπεριφοράς και οικονομίας, πάντοτε έρχεται σε δεύτερη μοίρα γιατί ο γρήγορος κύκλος εναλλαγής πρέπει να δώσει δικαιολογία στον καταναλωτή να αντικαταστήσει το όχημά του με νεώτερο. Μια μικρή βελτίωση στην αξιοπιστία ή η ελάττωση του βάρους δεν είναι αρκετός λόγος, τα 70kg δερμάτινα θερμαινόμενα καθίσματα όμως είναι.

Η λογική του "It just works" και η αντιμετώπιση του χρήστη (πελάτη) ως ηλίθιου είναι στην πραγματικότητα κακή συμπεριφορά. Υποτιμάς το χρήστη σου. Αυτό δε σημαίνει ότι δεν πρέπει να προσπαθήσεις να κάνεις τη ζωή του πιο εύκολη αλλά δεν πρέπει να προϋποθέτεις σαν σχεδιαστής ότι "είναι χαζός" ή "δεν καταλαβαίνει".

Ένας χρήστης, όταν αναπόφευκτα κάτι θα πάει στραβά θα είναι πολύ πιο χαρούμενος αν ξέρει τι πήγε στραβά ακόμα κι αν δεν είναι ειδικός στην υποκείμενη τεχνολογία. Μπορεί τουλάχιστον να ρωτήσει κάποιον που ξέρει.

References

- [1] Philip Brickman, Donald T. Campbell. *Hedonic Relativism and Planning the Good Society*, 1971
- [2] Loos, Adolf. *Ornament and Crime*, 1913
- [3] İşbilen, Ezgi. *From Bauhaus to Ikea*, 2012
- [4] Francis Fukuyama. *The end of History and the Last Man*, 1992
- [5] Richard M. Ryan. *Psychological Needs and the Facilitation of Integrative Processes*, 1995
<https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1995.tb00501.x>
- [6] Douglass B. Lee, Jr., Lisa A. Klein, and Gregorio Camus. *Induced Traffic and Induced Demand*, 1999
<https://doi.org/10.3141/1659-09>
- [7] Richard E. Lucas. *Adaptation and the Set-Point Model of Subjective Well-Being*, 2007
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00479.x>
- [8] Ronald W. Shephard; Rolf Färe. *The law of diminishing returns.*, 1974
<https://doi.org/10.1007/bf01289147>
- [9] Marshall, Alfred. *Principles of Economics*, 1890 p. 221
<https://doi.org/10.1057/9781137375261>
- [10] Pigou, Arthur. *The Economics of Welfare*, 1920 p. 221
<https://doi.org/10.4324/9781351304368>
- [11] The Index Project. *Raspberry Pi, the \$25 computer*
<https://theindexproject.org/post/raspberry-pi>
- [12] Željko Obrenović. *Design as a Political Activity*, 2015
<https://doi.org/10.1145/2832903>
- [13] Sullivan, Louis H. *The tall office building artistically considered*, 1896
<https://archive.org/details/tallofficebuildi00sull>
- [14] Jacopo Prisco. *Dieter Rams: The legendary designer who influenced Apple*, 1896
<https://edition.cnn.com/style/article/dieter-rams-film-exhibition-style-intl/index.html>
- [15] Caroline Roithner. *Product design and recyclability: How statistical entropy can form a bridge between these concepts - A case study of a smartphone*, 2022
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652621041408>
<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.129971>
- [16] Shen Gongqi, Wang Yansong, Zhu Qiang. *A New Model for Residual Value Prediction of the Used Car Based on BP Neural Network and Nonlinear Curve Fit*, 2011
<https://doi.org/10.1109/ICMTMA.2011.455>
- [17] Stead, Michael and Coulton, Paul. *A More-than-Human Right-to-Repair*, 2022
<https://doi.org/10.21606/drs.2022.718>

- [18] Kris De Decker. *Bedazzled by Energy Efficiency*, 2022
<https://solar.lowtechmagazine.com/2018/01/bedazzled-by-energy-efficiency.html>
- [19] Arthur Bhutic. *Katy Freeway in TX is one of the widest highways in the world*
<https://www.dangerousroads.org/north-america/usa/4963-katy-freeway.html>
- [20] Josef Albers. *Nesting Tables*, 1926
<https://www.mercedes-benz.art/en/artwork/nesting-tables-josef-albers-19261927-entwurf-2/>
- [21] Wikipedia. *HANS device*
https://en.wikipedia.org/wiki/HANS_device
- [22] NewScientist. *Bitcoin has emitted 200 million tonnes of CO2 since its launch*
<https://www.newscientist.com/article/2339629-bitcoin-has-emitted-200-million-tonnes-of-co2-since-its-launch/>
- [23] E. Young, Janet S. Klosko, Marjorie E. Weishaar. *Schema Therapy: A Practitioner's Guide*, 2003 p. 87
ISBN 1-57230-838-9
- [24] Robert M. Pirsig. *Zen and the Art of Motorcycle Maintenance: An Inquiry into Values*, 1974
ISBN 0-688-00230-7

Δήλωση πνευματικής ιδιοκτησίας

Δηλώνω ότι είμαι ο/η αποκλειστικός/η δημιουργός της παραπάνω πρωτότυπης εργασίας, νόμιμος κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της και ότι έχω το δικαίωμα, να παραχωρήσω τα δικαιώματα που αναφέρονται στην παρούσα άδεια. Βεβαιώνω, ότι το σύνολο του τεκμηρίου που καταθέτω αποτελεί γνήσιο έργο παραχθέν από εμένα και δεν παραβιάζει τα δικαιώματα άλλου δημιουργού με οποιονδήποτε τρόπο. Το τεκμήριο/α που καταθέτω είναι το τελικό εγκεκριμένο έργο από την εξεταστική επιτροπή, δεν προκύπτει από λογοκλοπή ή νοθευμένη έρευνα, δεν προσβάλει πνευματικά δικαιώματα άλλων δημιουργών και δεν παραβιάζει προσωπικά δεδομένα. Ως κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της εργασίας αυτής, παραχωρώ στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών το μη-αποκλειστικό δικαίωμα δημοσίευσης και διάθεσης της ψηφιακής μορφής της εργασίας μου, εντός και εκτός του δικτύου, μέσω του Ιδρυματικού Αποθετηρίου «Art-IA», με την προϋπόθεση ότι διατίθεται με μία από τις παρακάτω άδειες που έχω επιλέξει κατά την αυτό-απόθεση. Η εν λόγω παραχώρηση δεν συγκρούεται με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τρίτων ή με παραχωρηθέντα ήδη από εμένα σε τρίτους σχετικά δικαιώματά μου. Η βιβλιοθήκη δεν ασκεί κανενός είδους επιμέλεια στο περιεχόμενο της εργασίας μου και αναλαμβάνω πλήρως την ευθύνη του περιεχομένου της. Η έγκριση της παρούσας εργασίας δεν υποδηλώνει απαραίτητα την αποδοχή των απόψεων του/της συγγραφέα/ως από την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (Ν. 5343/1932, άρθρο 202, παρ.2)